

Üres maradt a csapda

KOLLÁTH GYÖRGY
alkotmányjogász

A kormány időhúzó, ravaszdi, kétarcú indítvánnyal elvben absztrakt, valójában rávezető és perdöntő mélységű alaptörvényértelmezést szeretett volna kapni. Az Alkotmánybíróság (AB) 2014. március 17-i, elsőprőben többségi határozata azonban kikerülte a devizahiteles szerződések magánjogi és közjogi mezgyéjén, tehát határhelyzetben lesekoldó csapdát. (Magánjog: egyenjogú és mellérendelt felek viszonya. Közjog: hatóság és a neki, a törvényének is alárendelt ügyfél kapcsolata. Határhelyzet: kevés valódi, tiszteletben tartott jog, több erőfölény, sok demagógia, ambivalens állami részvétel.) Továbbá: kusza és névóltan, kontraproduktív gazdaság, társadalom- és szociálpolitika, durva intézményellenesség, túltengő sérelem és érzelem, kikezdettt jogbiztonság. Az AB nem dőlt be. Javára szolgált rendszerszintű óvatoskodása: defenzív, kiegyensúlyozott, a (kül)honi igazságszolgáltatás peremfeltételeit, és a hatalommegosztásban kapott rendeltetését tisztelettel döntést hozott. Kivételesnek nyilvánította, hogy a jogalkotó állam egyáltalán beavatkozhatson magánjogi szerződésekbe, és ehhez korrekt jogi feltételeket társított.

Még kegyet is gyakorolt a jogalkotó állam iránt, pótolta ugyanis annak – s az alaptörvénynek – egyik eredendő bűnét és hibáját. A '89-es alkotmány rendszerváltó vívmányként a

piacgazdaságot alapelvi súlyú tétellel emelte. Az Orbán-pátens ezt kiszórta, és helyén „értéktermelő munkán alapuló gazdaságot” vizionált. Ám, mivel a piacgazdaság egyik döntő leágazása a szerződéses szabadság, azt az AB kvázi alkotmányozva most visszaemelte a magán- és a közjog rendjébe. Elismerés jár érte.

Március 15-én hatályba lépett az új polgári törvénykönyv. Sorjáznak elő a szekrényből a csontvázak. Mind a régi, mind az új Ptk. rendezi a bíróság által történő szerződésmódosítást. Normális esetben ez a felek közös akaratának a dolga. Tartós jogviszonyokban azonban utóbb bekövetkezhetnek olyan körülmények, amelyek az eredeti kontraktust egyik vagy mindkét oldalon tarthatatlanná teszik. Ilyenkor jöhet a bírói út. Bár 1991 óta az AB elvi határozata mentén volt és van jogi lehetőség nem bírói, hanem jogalkotási úton is belenyúlni polgári jogi szerző-

désekbe, ezt sem a régi, sem az új Ptk. nem intézményesíti. Kár. Mitől kódex valami, ha épp a garanciát jelentő jogi mód nincs benne, ha az állam intézményvédelmi kötelezettségének ez úton sem tesz eleget (amire most is utalt az AB).

Jelentős tett ugyanakkor az AB részéről a magánjogi szerződésekbe való állami beavatkozás kritériumainak előírása. Főként, hogy a sokoldalú, méltányos érdekharmóniát kötelező feltételként rögzítette. Egyoldalúan (újból) megvágni a bankokat ezek szerint tilos (lesz?). Továbbá, a kivételes törvényi beavatkozás is azokhoz az elvekhez van kötve, amelyek szerint ezt a bíróság egyedi esetben megtehetné. Világos, ésszerű ez így, mivel a megoldás nem ügyszám szerinti mennyiségi kérdés. Csak-hogy, az AB friss elveit, ha rávetíténék a már megtörtént végtörlesztésre és árfolyamgátra, fél kézzel meg-

állapítható alaptörvény-ellenesség „kapnánk”. Veszett fejsze nyele. Még is fontos mindez, mivel az új Ptk. analógiaként szolgáló bírósági szerződésmódosításhoz a korábbinál szigorúbb feltételeket kapcsol, melyek egy részére az AB azonos szóhasználatlaltal utal is. Csak a 3 új feltételt idézném: a) a körülmények megváltozásának lehetőségére a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható, b) a körülmények megváltozását nem ő (mármint nem a karvalott: a szerző!) idézte elő, c) a körülmények változása nem tartozik a rendszer üzleti kockázat körébe. Az a) és a c) pont bukónak látszik.

Az új Ptk. lassan, több fázisban fog beüzemelödni. De a fenti követelmények már korlátjai lesznek a jogalkotói szabadságnak. Ezek nyomán pedig törvényi huszárvágással, más pénzére bazírozva nem jöhet a devizahitel-mizéria „kivezetése”.

Olvasói levél

A fehérek jöttek, ez lényeges

Érdekes és egészében rokonszenves, amit Hegedűs Zsuzsa mondott a vele készült interjúban. (A szélsőjobb az ellenfél, Népszabadság, 2014. március 8.) Írásomban ennek csupán egyetlen, mellékesnek tűnő, de vitára indító részletére kívánok reagálni.

A szociológus elmondja, hogy édesanyja Izsákon született, régen Magyarországra került zsidó családban. „1919-ben, amikor Izsákon volt egy pogromkíséret, a szomszédok figyelmeztették őket, hogy jönnek. És

elbujtatták őket.” Czene Gábor kérdésére, hogy „kik jöttek, a vörösök vagy a fehérek?” azt válaszolta, hogy „a fehérek, de ez most lényegtelen.” Téved: ez éppen most nem lényegtelen!

1919-ben nem kísérlet, hanem véres pogrom zajlott Izsákon (is). „1919 késő őszen nagyfokú terror bontakozott ki a Duna-Tisza közén, ahol a tisztí különítmények (főleg a Héjjas-különítmény) sorozatban követték el tömeges gyilkosságokat, rendeztek pogromokat – Kecskeméten, Izsákon, Orgoványban, stb.” (Magyarország története, 8. kötet, 411. o.) Mindez december 11-én vált köz tudomásává, amikor a Népszava beszámolt a fehérterrorista különítmények kecskeméti és izsáki vérengzéséről, és haladéktalan fellépést köve-

telt a kormánytól Héjjas Iván különítménye ellen. – Héjjas Horthy barátja, közeli munkatársa volt. Shvoy Kálmán altábornagy írja 1942-ben készült „naplószerű emlékiratában”: „1920. február 13., Horthy Miklós fővezér Kecskeméten... Fogadás a pályaudvaron, szemle, üdvözlés a város házán, díszbéd a Kaszinóban. Ebéd után meglátogatta Héjjas Iván szüleit. A Városháza kapujához érve, az ott álló főgyilkos Francia Kiss Mihályt »Jó reggelt Mihály!«-jal üdvözölte. Ha mindezt nem láttam és hallottam volna magam, nem hinném. A fővezér a gyilkos családját látogatta meg, s a főgyilkost külön üdvözölte. Tényleg szörnyű, hogy nem akadt senki, aki figyelmezteti, de ebből is látszik, hogy tudott a gyilkosságokról,

s azt pártolta.” (Shvoy Kálmán titkos naplója, Bp. 1983. 26. o.)

Ezekben a napokban határozták el a fővezérségen, hogy leszámolnak az ügyet nyilvánosságra hozó Népszava szerkesztőivel: „Le kéne úsztatni őket a Dunán.” „Nem beszélni kell, hanem cselekedni” – válaszolta Horthy.

Megtörtént. Február 17-én meggyilkolták Somogyi Bélát, a Népszava felelős szerkesztőjét, és Bacsó Bélát, a lap munkatársát. Az eset nemzetközi felháborodást váltott ki, híre eljutott a párizsi béketárgyalásokra is, és nem növelte Magyarország esélyeit. 12 nappal később, március elsején Horthy Miklóst az ország kormányzójává választották.

S „A Duna csak folyt.” 1942 feb-

ruárjában Újvidéken több ezer holttestet „úszattak le” rajta. 1944/45 telén Pesten, (ahol most a cipők állnak) megint ezeket.

A József Attila-vers (A Dunánál) zárószóiraival: „A múltat be kell valla-ni”. Nem szoborkkal, „a nemzet Főte-rével”, hazug szimbolikájú emlékmű-ekkel meghamisítani azt. Hogy „A harcot, amelyet őseink vívtak, / béké-vé oldja az emlékezés, rendezni végre közös dolgainkat”!

Ha tud, ebben segítsen Hegedűs Zsuzsa.

Márton János

A Fórum oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a meg nem rendelt kéziratokat rövidítve és szerkesztve közölje a lap nyomtatott vagy online változatában.